

Broj: Ž-BL-08-443/24; Ž-BL-08-425/24; Ž-BL-08-454/24; Ž-BL-08-542/24
Datum, 04.02.2025. godine

P- 35/25

Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine
Trg Bosne i Hercegovine broj 1
71 000 Sarajevo

Helsinški parlament građana Banja Luka
Srpska broj 5
78 000 Banja Luka

Vijeće uposlenika Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine
vijece.uposlenika@nub.ba

Fondacija lokalne demokratije
info@fld.ba

Udruženje "Val" BiH
udruzenjeval@gmail.com

PREPORUKA

Ombudsmena Bosne i Hercegovine

Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine, u vremenskom period od 12.07.2024. godine do 12.09.2024. godine, zaprimio je više žalbi, a u vezi sa pravnim statusom i finansiranjem Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: NUB BiH)¹.

Kao odgovorna strana označeno je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine.

¹ Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, ovim povodom, obratilo se Udruženje „Val“ BiH, žalba je registrovana pod brojem: Ž-BL-08-425/24, Fondacija lokalne demokratije, žalba je registrovana pod brojem: Ž-BL-08-545/24 i Vijeće uposlenika NUB BiH, žalba je registrovana pod brojem: Ž-BL-08-542/24 i Helsinški parlament građana, žalba je registrovana pod brojem Ž-BL-08-443/24

Iz žalbenih navoda proizlazi da gašenje NUB BiH predstavlja povredu ljudskih prava i osnovnih sloboda građana Bosne i Hercegovine zajamčenih Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava, naročito: Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: Univerzalna deklaracija), Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (u daljem tekstu: Međunarodni pakt) i Europske konvencije o ljudskim pravim (u daljem tekstu: Europska konvencija).

Takođe se navodi da trenutna situacija s NUB BiH i najava njenog zatvaranja mogu imati duboke implikacije kako za pojedince, tako i za širu zajednicu koja bi mogla ostati uskraćena za ključne izvore informacija, kao i za mogućnost da slobodno prima i širi informacije, naglašavajući da demokratsko društvo pretpostavlja informisano građanstvo. Ustav Bosne i Hercegovine izričito štiti slobodu izražavanja, uključujući pravo i slobodu pristupa, primanja i širenja informacija. Ova zaštita dodatno je osnažena izravnom primjenjivošću Europske konvencije o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini, koja čini sastavni dio našeg ustavnog i pravnog sistema. NUB BiH, kao središnja institucija za pristup informacijama, jedna je od najvažnijih institucija u našem društvu. Jako često marginalizirana, uloga NUB BiH u prikupljanju, obradi, standardizaciji, organizovanju, očuvanju i širenju kulturne i naučne produkcije Bosne i Hercegovine ostaje neupitna, Prestanak dodjele međunarodnih standardnih brojeva za monografske i serijske publikacije (ISBN; ISSN; ISMN) značajno bi otežao cjelokupni bosanskohercegovački izdavački sektor. Osim što bi, gašenjem biblioteke, BiH izgubila poveznicu sa svijetom, jer je NUB BiH jedina institucija koja u svojoj misiji ima ulogu da distribuira bosanskohercegovačku produkciju u inostranstvo, „*to bi prouzročilo i ogromne probleme u vezi sa katalogizacijom u većini biblioteka naše države, jer bi se obustavom ove biblioteke obustavio i rad svih članica u FBiH, a to je njih 73*“². Neuspjeh državnog aparata da prepozna upravljačke, stručne i administrativne doprinose bibliotekarskog osoblja, zajedno sa stalnim zanemarivanjem održive raspodjele resursa, naglašava zanemarivanje istorijskog, obrazovnog i kulturnog značaja te institucije. Kukurna i istraživačka baština NUB BiH daleko nadilazi simboličku vrijednost, Zatvaranje ove institucije nije samo metaforički ili simbolički gubitak. Ulazeći u eru decentralizacije i „divljeg izdavaštva“, posljedice zaustavljanja rada će u bosanskohercegovačkoj naučnoj i akademskoj zajednici postati oštro vidljive nakon 25. augusta 2024. godine, iako težina situacije još nije u potpunosti prepoznata.

Podnosilac žalbe dalje obrazlaže da bi zatvaranjem NUB BiH došlo do povrede sloboda i prava građana, a koje se ogledaju u povredi:

- člana 18. Univerzalne deklaracije i člana 9. Evropske konvencije, kao i člana II/3. g) Ustava Bosne i Hercegovine kojima je zajamčeno pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti;
- člana 19. Univerzalne deklaracije i člana 10. Evropske konvencije, kao i člana II/3. h) Ustava Bosne i Hercegovine kojima je zajamčeno pravo na slobodu izražavanja;
- člana 23. Univerzalne deklaracije, člana 6. Međunarodnog pakta, člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju, kao i člana II/3. k) Ustava Bosne i Hercegovine kojima je zajamčeno pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na pravedne i povoljne uslove rada te na zaštitu od nezaposlenosti;
- člana 26. Univerzalne deklaracije, člana 13. Međunarodnog pakta, člana 2. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju, kao i člana II/3. l) Ustava Bosne i Hercegovine kojima je zaštićeno pravo na obrazovanje;

² Prema navodima Društva bibliotekara Federacije Bosne i Hercegovine: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/ukoliko-nacionalna-biblioteka-bih-prestane-sa-radom-gase-se-i-73-njene-clanice-u-fbih/240712038>

- člana 27. Univerzalne deklaracije, člana 15. Međunarodnog pakta kojima je zajamčeno pravo na aktivno i slobodno učešće u kulturnom životu, naučnom napretku i uživanju u umjetnosti.

Na kraju, podnosilac žalbe posebno naglašava: *“Pravo na pristup informacijama je priznato kao osnovno ljudsko pravo, neophodno za ostvarivanje drugih prava kao što su sloboda izražavanja, sudjelovanje u javnim poslovima te težnja za osobnim i profesionalnim razvojem. NUB BiH igra ključnu ulogu u osiguranju ovih prava osiguravajući slobodan i ravnopravan pristup informacijama i znanju. Onemogućavanjem finansiranja i zatvaranjem biblioteke znatno bi se otežao pristup javnosti informacijama, čime bi se povrijedilo ovo temeljno pravo. Bosna i Hercegovina, kao potpisnica brojnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima, uključujući i Međunarodni pakt, obvezna je osigurati očuvanje i promovisanje kulturnog života i dostupnost obrazovnih resursa. Član 15. Međunarodnog pakta izričito priznaje pravo svakoga da sudjeluje u kulturnom životu, da uživa u blagodatima naučnog napretka i da ima koristi od zaštite moralnih i materijalnih interesa koji proizlaze iz bilo koje naučne, književne ili umjetničke produkcije. Zatvaranje NUB BiH je u suprotnosti s ovim obavezama, odražavajući nepoštivanje međunarodnih standarda ljudskih prava. Društvene implikacije zatvaranja NUB BiH protežu se dalje od trenutnog gubitka pristupa kulturnim i obrazovnim resursima. Simbolizira šire zanemarivanje intelektualnih i kulturnih vrijednosti, koje su ključne za podsticanje informisanog i angažovanog građanstva. Takav potez može narušiti povjerenje javnosti u institucije vlasti i potkopati demokratska načela ograničavanjem načina na koji građani mogu sticati znanje i sudjelovati u građanskom životu. Dugoročno, to može dovesti do apatičnijeg i manje informisanog društva, sa smanjenim kapacitetom za kritičko razmišljanje i inovacije.”*

Vijeće uposlenika NUB BiH navodi u svojoj žalbi da NUB BiH već 30 godina djeluje bez riješenog pravnog i finansijskog statusa zbog nedostatka volje vladajućih struktura za preuzimanje osnivačkih prava. Odlaskom u penziju direktora od 09.09.2024. godine NUB BiH je u apsolutnoj blokadi zbog čega najviše ispštaju radnici. S obzirom na to da nisu imenovane upravljačke strukture (Upravni odbor, Nadzorni odbor, direktor), odnosno ne postoji odgovorna osoba, radnici ne mogu ostvarivati svoja prava iz radnog odnosa-plata, naknada za prevoz, naknada za topli obrok, plaćeno i neplaćeno odsustvo itd. Niti jedan nivo vlasti ne želi da preuzme odgovornost iz čega slijedi da su ljudska prava radnika ove institucije zanemarena i ugoržena.

U prilogu žalbe, Vijeće uposlenika NUB BiH je dostavilo Odgovor Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine broj: 10-35-2-4960/24 od 11.09.2024. godine, u kojem se, između ostalog, navodi: *“...Ministartvo je po hitnom postupku uputilo Vijeću ministara Bosne i Hercegovine Zaključak kojim se Vladi Federacije daje suglasnost i prijedlog da imenuje upravljačke strukture u Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci na razdoblje ne duže od 12 mjeseci, shodno nadležnostima u području kulture i upravljanju javnim ustanovama u Federaciji BiH... Predstavnici Ministarstva učestvuju na sastancima koji se održavaju na najvišem političkom nivou, kako bi pronašli rješenje za funkcioniranje ovih iznimno važnih institucija za kulturu i obrazovanje u našoj zemlji. Pored kontinuiranih i otvorenih razgovora sa svim političkim akterima, odnosno donosiocima odluka za rješavanje statusnih pitanja ovih institucija, Ministarstvo je iniciralo formiranje Radne grupe Vijeća ministara Bosne i Hercegovine sa zadatkom da predloži Vijeću ministara održivo rješenje kojim bi se trajno riješio pravno - formalni status kulturnih i naučnih institucija odnosno donijeli*

potrebni akti za imenovanje upravljačkih struktura u ovim institucijama, što je preduslov za normalno funkcionisanje.

U ovom trenutku očekujemo imenovanje još jednog nedostajućeg člana Radne grupe, nakon što smo nadležnom Kabinetu već uputili urgenciju za njegovo imenovanje, te se nadamo da će Radna grupa što prije početi sa radom kako bismo došli do dugotrajnog kvalitetnog rješenja.

Prethodno, realizirajući svoj Program rada, Ministarstvo pokušava ishoditi pozitivna mišljenja na strateške dokumente na kojima radi iz oblasti kulture i nauke. Za sve radnje, a prema ustavno-pravnoj poziciji i poslovima koje obavlja u oblasti kulture, neophodna su nam mišljenja i stavovi institucija koje prema Ustavu imaju izvorne nadležnosti u oblasti kulture. Za rješavanje dugogodišnji i nagomilanih problema u ustanovama kulture Čiji pravni status nije riješen, kao i u Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci potrebna je koordinirana aktivnost svih nadležnih institucija.“

Uzimajući u obzir žalbene navode, Institucija ombudsmena, u cilju provođenja postupka istrage, obratila se dana 29.07.2024. godine Ministarstvu civilnih poslova Bosne i Hercegovine tražeći izjašnjenje na navode iz žalbe, konkretno koje mjere i radnje iz njihove nadležnosti su preduzete u cilju obezbjeđenja adekvatnog funkcionisanja Nacionalne univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine.

Dana, 16.09.2024. godine, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine zaprimila je Odgovor Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine broj: 10-35-2-4367-SM/24 od 26.08.2024. godine u kojem se navodi da su nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine propisane članom III tačka 1. Ustava Bosne i Hercegovine, te da među tim nadležnostima se ne nalazi oblast kulture. Takođe se navodi da iz tačke 3. b) člana III Ustava Bosne i Hercegovine proizilazi da su svi zakoni iz oblasti kulture stavljeni van snage, te da je tačkom 4. istog člana definisano da „Predsjedništvo može odlučiti da podstakne međuentitetsku koordinaciju u stvarima koje se ne nalaze u okviru nadležnosti Bosne i Hercegovine predviđenim ovim Ustavom, izuzev ako se u konkretnom slučaju jedan entitet tome usprotivi.“ Dalje se navodi da član 1. tačka 1. Ustava Bosne i Hercegovine govori o kontinuitetu države, ali u skladu sa novim Ustavom prema kome su jasno određene nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine, kao i da sve ono što izričito Ustavom nije dato institucijama Bosne i Hercegovine nalazi se u nadležnosti entiteta. Ustavni sud Federacije BiH je utvrdio da je u entitetu Federacije BiH oblast kulture u nadležnosti kantona, a što potvrđuje da kultura i ustanove kulture nisu u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine već entiteta, a u entitetu FBiH kantona. Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine je u više navrata pokušavalo da inicira rješavanje problema finansiranja institucija kulture, pa ujedno i Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine. Evropska komisija u posljednjim Izvještajim o napretku Bosne i Hercegovine u procesu EU integracija preporučuje rješavanje pravnog i finansijskog statusa ustanova kulture čiji pravni status nije riješen. Ministarstvo civilnih poslova je Vijeću Ministara Bosne i Hercegovine uputilo Informaciju i Prijedlog zaključka u cilju rješavanja statusa Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine.

U skladu sa pravilima postupka, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine uputila je podnosiocima žalbe Izjašnjenje Ministarstva, na uvid i komentar.

Dana 20.09.2024. godine, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine zaprimila je komentar Helsinškog parlamenta građana Banja Luka³, na Izjašnjenje Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine. U komentaru se navodi da je Nacionalna i univerzitetska biblioteka inherentno nacionalna institucija, sastavni dio državne vlasti kao cjeline, te da svako nerješavanje njenog pravnog i operativnog statusa predstavlja kršenje prava građana. Izjava da su poslovi kulture u nadležnosti entiteta, a ne države je pogrešna, jer ne prepoznaje značaj nacionalne biblioteke u strukturi moderne države, te da samo određivanje biblioteke kao nacionalne institucije implicira nivo nadzora i odgovornosti koja nadilazi entitete. Podnosilac žalbe posebno skreće pažnju na UNESCO-ve Smjernice za legislaturu nacionalnih biblioteka⁴, u kojima se govori o značaju nacionalne biblioteke kao nacionalne, odnosno državne institucije, te predviđa model legislativnog rješenja za zakonsko uređivanje ovakve ustanove. Naglašava se i činjenica da je Bosna i Hercegovina potpisnica brojnih međunarodnih ugovora za zaštitu i promovisanje kulturnih prava kao temeljnim dijelom šireg koncepta ljudskih prava, te da nerješavanje statusa Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine može se smatrati kršenjem ovih međunarodnih obaveza za čije potovanje je odgovorna država, a ne samo entiteti ili kanton kako niže administrativno-političke jedinice. Tvrditi da upravljanje Nacionalne i univerzitetske biblioteke spada isključivo pod nadležnost entiteta, odnosno kantona zanemaruje jedinstveni status nacionalne biblioteke kao državne institucije, osmišljene da služi cijelom stanovništvu Bosne i Hercegovine, u svojoj jedinstvenoj i nedjeljivoj cjelini. U pogledu navoda Ministarstva o koordinacijskoj ulozi u pogledu nacionalnih kulturnih institucija, ne može se svesti na pasivnu ili proceduralnu ulogu. Koordinacija podrazumijeva aktivno pomaganje i podršku tim institucijama, a ne samo relativnu i pravno-nesigurnu grantovsku podršku, odnosno djelotvorno funkcionisanje u službi javnog interesa.

Imajući u vidu gore navedeno, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, obratila se dana 11.11.2024. godine predsjedavajućoj Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, tražeći izjašnjenje na navode iz žalbe, konkretno koje mjere i radnje iz njihove nadležnosti su preduzete u cilju obezbjeđenja adekvatnog funkcionisanja Nacionalne univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine.

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine zaprimila je, dana 26.11.2024. godine Izjašnjenje Vijeća ministara Bosne i Hercegovine broj: 01-50-2-2600-1/24 od 21.11.2024. godine, u kojem se navodi da su prava i dužnosti predsjednika i članova Vijeća ministara Bosne i Hercegovine definisani Zakonom o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine i Poslovníkom o radu Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, te se ističe da zakonom propisanim nadležnostima predsjednik Vijeća ministara Bosne i Hercegovine nema niti zakonsko utemeljenje niti ovlaštenje za postupanje u predmetnom postupku.

U skladu sa pravilima postupka, dostavljeno Izjašnjenje Vijeća ministara proslijeđeno je podnosiocima žalbe na uvid i komentar.

Udruženje „Val“ BiH dostavilo je, dana 02.12.2024. godine komentar na Izjašnjenje Vijeća Ministara u kojem se navodi da Vijeće ministara Bosne i Hercegovine nije dostavilo informaciju ko je nadležan u konkretnom slučaju, te traži da se ista informacija dostavi.

³ Dopis broj: 51/24 od 19.09.2024. godine

⁴ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000109568>

Helsinški parlament građana Banja Luka je, dana 10.12.2024. godine dostavio Komentar broj: 97/24 od 09.12.2024. godine, na Izjašnjenje Vijeća Ministara u kojem se navodi da navedeno izjašnjenje predstavlja još jedan dokaz nezainteresovanosti najvišeg organa izvršno-upravne vlasti u Bosni i Hercegovini, te da ostaju pri prvobitnim navodima žalbe, te poziva Ombudsmene Bosne i Hercegovine da donese preporuku kojom će biti obuhvaćene i druge nacionalne ustanove nauke, kulture, umjetnosti i obrazovanja (Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Historijski muzej Bosne i Hercegovine, Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti Bosne i Hercegovine, Biblioteke za slijepa i slabovidna lica Bosne i Hercegovine i Umjetničke galerije Bosne i Hercegovine).

RELEVANTNI PROPISI:

Opća deklaracija o ljudskim pravima⁵

Član 22.

Svako kao pripadnik društva ima, putem državnih programa i međunarodne suradnje, a u skladu s organizacijom i mogućnostima svake pojedine države, pravo na socijalnu sigurnost i ostvarenje gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava koja su uvjet njegova dostojanstva i neometanog razvoja njegove osobnosti.

Član 27.

1. Svako ima pravo slobodno sudjelovati u kulturnom životu svoje zajednice, uživati u umjetnosti, pridonositi znanstvenom razvoju i koristiti njegove prednosti.

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima⁶

Član 6.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo na rad, koje obuhvaća pravo koje ima svako lice na mogućnost zarađivanja kroz slobodno izabran ili prihvaćen rad, i poduzimaju odgovarajuće mjere za očuvanje ovog prava.

2. Među mjere koje svaka država članica ovog pakta treba da poduzme u cilju punog ostvarenja ovog prava spadaju programi tehničke i stručne orijentacije i obuke, politika i metodi za postizanje

⁵ Usvojena i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, 10. decembra 1948. godine, (rezolucija br. 217 /III/)

⁶ Usvojen i otvoren za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine 2200A (XXI) od 16. decembra 1966, stupanje na snagu: 3. januar 1976. u skladu sa članom 27

stalnog ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja i pune proizvodne zaposlenosti u uvjetima koji čovjeku garantiraju uživanje osnovih političkih i ekonomskih sloboda

Član 15.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom pravo:

(a) da učestvuje u kulturnom životu;

(b) da se koristi dostignućima nauke i njihovom primjenom;

(c) da uživa zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svake naučne, književne ili umjetničke

proizvodnje čiji je on autor.

2. Mjere koje države članice ovog pakta budu poduzele u cilju osiguranja punog korištenja ovog prava moraju

obuhvatiti mjere koje su potrebne za osiguranje očuvanja, razvitka i širenja nauke i kulture.

3. Države članice ovog pakta obavezuju se poštovati slobodu prijeko potrebnu za naučno istraživanje i

stvaralačku djelatnost.

4. Države članice ovog pakta priznaju koristi koje treba da budu rezultati jačanja i razvitka međunarodne

suradnje i veza na polju nauke i kulture

ZAKONODAVSTVO I BOSNE HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine⁷

Član I

1. Kontinuitet

Republika Bosna i Hercegovina, čije je zvanično ime od sada "Bosna i Hercegovina", nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, sa unutrašnjom strukturom modificiranom ovim Ustavom, i sa postojećim međunarodno priznatim granicama. Ona ostaje država članica Ujedinjenih naroda i može kao Bosna i Hercegovina zadržati članstvo ili zatražiti prijem u organizacijama unutar sistema Ujedinjenih naroda, kao i u drugim međunarodnim organizacijama

⁷ „Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini“

Član II

1. Ljudska prava i osnovne slobode

„Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. U tu svrhu postoji Komisija za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, kao što je predviđeno u Aneksu 6 Opšteg okvirnog sporazuma“.

2. Međunarodni standardi

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima

Anex II

Član 2.

Kontinuitet pravnih propisa

Svi zakoni, propisi i sudski poslovnici, koji su na snazi na teritoriji Bosne i Hercegovine u trenutku kada Ustav stupi na snagu, ostaće na snazi u onoj mjeri u kojoj nisu u suprotnosti sa Ustavom dok drugačije ne odredi nadležni organ vlasti Bosne i Hercegovine

Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine⁸

Član 30

Vijeće ministara će u roku od šezdeset dana od dana stupanja na snagu ovog zakona pokrenuti postupak pred Parlamentarnom skupštinom BiH za donošenje zakona kojim će se urediti pitanje nastavka rada drugih ustanova, službi i tijela koja su uspostavljena propisima BiH i R BiH, a koja su obavljala ili obavljaju upravne, stručne ili druge poslove iz okvira nadležnosti BiH ili za potrebe tijela vlasti BiH.

Zakon o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine⁹

Član 1.

Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine je nezavisna institucija uspostavljena u cilju promovisanja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih lica, kako je zajamčeno posebno Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku tog Ustava koja će s tim u vezi nadgledati aktivnosti institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i distrikta Brčko, u skladu sa odredbama ovog Zakona.

⁸ „Službeni glasnik BiH“, br. 5/2003, 42/2003, 26/2004, 42/2004, 45/2006, 88/2007, 35/2009, 59/2009, 103/2009, 87/2012, 6/2013, 19/2016 i 83/2017

⁹ „Službeni glasnik BiH“, br. 19/02, 35/04, 32/06

Član 2.

- 1. Institucija će razmatrati predmete koji se odnose na slabo funkcionisanje ili povrede ljudskih prava i sloboda počinjene od strane bilo kojeg organa vlasti u Bosni i Hercegovini.*
- 2. Institucija će djelovati po prijemu žalbe ili ex officio....*

Član 25.

- 1. Organi vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su Instituciji pružiti odgovarajuću pomoć u istrazi i vršenju kontrole.*

Član 32.

- 1. Ombudsmen može dati preporuke organima vlasti u Bosni i Hercegovini ....*

ZAKLJUČAK OMBUDSMENA

Institucija Ombudsmena za ljudska prava je nezavisan mehanizam zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, uspostavljen s ciljem promovisanja dobre uprave i vladavine prava te zaštite osnovnih prava i sloboda svakog pojedinca (član 1. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br.: 19/02, 35/04, 32/06 i 61/23). Istim Zakonom također je uređeno da ako Ombudsmeni Bosne i Hercegovine nakon razmatranja predmeta, ustanove da način na koji je zakon primjenjen vodi nepravičnim rezultatima, on ili ona može uputiti nadležnom organu vlasti u Bosni i Hercegovini preporuke koje bi dovele do pravičnog rješenja situacije predmetnog pojedinca¹⁰.

Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine ukazuju da nedostatak zakonskog okvira onemogućava efikasnu organizaciju, finansiranje i razvoj institucija, koje su od značaja iz oblasti nauke, kulture i obrazovanja, na nivou Bosne i Hercegovine. Građani su lišeni jednakog pristupa kulturnim sadržajima, što narušava njihovo pravo na uživanje u kulturnom životu, garantovano međunarodnim standardima, uključujući Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima i Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Bez državnog zakona, kulturne aktivnosti su prepuštene entitetima i lokalnim zajednicama, što stvara značajne razlike u dostupnosti i kvalitetu kulturnih sadržaja između različitih regija. Ova neravnopravnost može produbiti već postojeće društvene i ekonomske nejednakosti, kako je to naglašeno u Zaključnim zapažanjima Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava¹¹, u kojem se navodi: „Komitet je, međutim, zabrinut zbog značajnih neslaganja u zakonodavnim i političkim mjerama koje su poduzete na različitim nivoima vlasti u tim oblastima; i posljedične značajne regionalne nejednakosti u nivou uživanja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Također je zabrinut zbog nedostatka praćenja i koordinacije, na državnom nivou, preduzetih mjera i aktivnosti koje provode Entiteti, Brčko Distrikt i kantoni Federacije. Time se nastavlja dispariteti i nejednakosti (član 2, stav (l)).“ Kulturno nasljeđe Bosne i Hercegovine, koje ima ogroman značaj na globalnom nivou, ostaje neadekvatno zaštićeno. Bez koherentne zakonske regulative, institucije zadužene za očuvanje kulturnog nasljeđa

¹⁰ Član 32. stav 4. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine “Službeni glasnik BiH”, broj 32/00, 19/02, 35/04, 32/06 i 61/23

¹¹ E/C.12/BiH/CO/3 od 11.11.2021. godine

nemaju jasne smjernice niti stabilna sredstva za rad, što ugrožava pravo građana da uživaju u kolektivnom nasljeđu. Kulturni sektor je ključan za promociju slobode izražavanja i kreativnosti. Bez zakonske podrške, umjetnici i kulturni radnici nemaju adekvatnu podršku za svoj rad, što ograničava njihovu mogućnost da doprinesu društvenom razvoju i učestvuju u javnom životu. Kultura igra ključnu ulogu u građenju društvenog identiteta i promociji interkulturalnog dijaloga. Nedonošenje zakona o ustanovama kulture na nivou Bosne i Hercegovine ozbiljno ugrožava ostvarivanje osnovnih ljudskih prava građana. To ne samo da narušava njihovo pravo na kulturu, već i otežava socijalnu koheziju, produbljuje nejednakosti i slabi međunarodnu reputaciju BiH u oblasti zaštite kulturnog nasljeđa i ljudskih prava. Uvođenje ovog zakona trebalo bi biti prioritet kako bi se obezbedili uslovi za jednak pristup kulturi i očuvanje kulturne raznolikosti.

Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine, a nakon provedenog postupka istrage, te analize relevantnih propisa, dolaze do zaključka da je pasivno držanje jednog od najviših organa izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, konkretno Vijeća ministara Bosne i Hercegovine dovodi do niza negativnih posljedica koji direktno utiču na građane Bosne i Hercegovine, ali i na zaposlene u Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci Bosne i Hercegovine, na način da su uskraćeni za osnovna prava iz radnog odnosa. Naime, u ovakvoj situaciji, s jedne strane, dolazi do kršenja prava svih građana u Bosni i Hercegovini da pod jednakim uslovima imaju pristup ovim ustanovama, značajnim za ostvarivanje kulturnih, obrazovnih prava, pristupa informacijama itd, a sa druge strane dolazi do sprečavanja ostvarivanja prava iz oblasti rada uposlenika, kao ekonomskog prava. Dakle, propuštanjem da djeluju, što je pozitivna obaveza nadležne institucije u skladu sa međunarodnim standardima, Ministarstva civilnih poslova i Vijeća ministara, rezultira onemogućavanjem građanima da uživaju Ustavom Bosne i Hercegovine i ustavima entiteta propisana prava pod jednakim uslovima. Ombudsmeni BiH podsjećaju da je Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava, u svojim zaključnim razmatranjima u odnosu na Treći periodični izvještaj Bosne i Hercegovine o primjeni Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima¹², ukazao : „Komitet primjećuje složen sistem upravljanja u državi potpisnici i decentralizaciju ovlasti i odgovornosti u oblastima koje se odnose na ekonomska, socijalna i kulturna prava, uključujući socijalnu zaštitu, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje. Komitet je, međutim, zabrinut zbog značajnih neslaganja u zakonodavnim i političkim mjerama koje su poduzete na različitim nivoima vlasti u tim oblastima; i posljedične značajne regionalne nejednakosti u nivou uživanja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Također je zabrinut zbog nedostatka praćenja i koordinacije, na državnom nivou, preduzetih mjera i aktivnosti koje provode Entiteti, Brčko Distrikt i kantoni Federacije. Time se nastavlja dispariteti i nejednakosti (član 2, stav (1)). 7. Komitet podsjeća državu potpisnicu da snosi krajnju odgovornost za primjenu Pakta na svim nivoima vlasti, uključujući kantone i opštine. On preporučuje da država potpisnica preduzme sve potrebne mjere kako bi osigurala uživanje prava zagarantovanih Paktom bez obzira na mjesto prebivališta. Komitet posebno preporučuje da država potpisnica: (a) Uskladi zakonodavne i mjere politike koje su preduzete ili predviđene; (b) Unaprijedi praćenje i koordinaciju aktivnosti koje se provode na svim nivoima vlasti; (c) Ojača administrativne i finansijske kapacitete lokalnih samouprava.“

Pasivno držanje Vijeća ministara Bosne i Hercegovine se ogleda u tome što, kako je vidljivo iz Izjašnjenja Ureda predsjedavajuće Vijeća ministara Bosne i Hercegovine¹³, ne preduzima aktivnosti u cilju pokretanja postupka pred Parlamentarnom skupštinom BiH za donošenje zakona koji će

¹² E/C.12/BiH/CO/3 od 11.11.2021. godine

¹³ Izjašnjenje broj: 01-50-2-2600-1/24 od 21.11.2024. godine

regulisati ovu oblast, a kako je to predviđeno članom 30. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine.

Ombudsmeni su prepoznali doprinos Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine, koje je preduzelo određene radnje i aktivnosti u cilju rješavanja ove situacije, a to se ogleda u iniciranju formiranja Radne grupe Vijeća ministara Bosne i Hercegovine sa zadatkom da predloži Vijeću ministara održivo rješenje kojim bi se trajno riješio pravno - formalni status kulturnih i naučnih institucija odnosno donijeli potrebni akti za imenovanje upravljačkih struktura u ovim institucijama.

Obzirom na sve navedeno, a posebno imajući u vidu gore navedene Ustavne i zakonske odredbe, Ombudsmeni u skladu sa svojim ovlaštenjima iz člana 32 Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava, upućuju

PREPORUKU

Vijeću ministara Bosne i Hercegovine

- *da postupe u skladu sa članom 30. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine*
- *da u roku od 60 dana, od dana prijema, dostave Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine informacije o mjerama preduzetim na realizaciji ove Preporuke*

U skladu sa članom 33. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, ova Preporuka se dostavlja i podnosiocima žalbe.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine:

Nives Jukić

Dr. Nevenko Vranješ

Dr. Jasminka Džumhur